

A három életkor szerint összeállítva következőképpen oszolnak fel az elítélések. Elítéltetett:

	Az 1-ső osztályban	A 2-ik osztályban	A 3-ik osztályban
lopás miatt	66	110	57
ezek közt 14, a 17-ik évet még el nem ért egyén súlyos lopás miatt	3	17	9
sikkasztás miatt	2	7	1
orgazdaság miatt	1	3	8
csalás miatt	1	5	8
büntetésre méltó haszonlesés miatt	—	4	3
hamis eskü miatt	1	2	5
testsértés miatt	5	21	6
vagyonsértés miatt	2	10	1
vérengzés miatt	—	3	1
szemérmertlenség miatt	1	—	—
nővel való erőszakos közösülés miatt	1	—	—
vérfertőzés miatt	—	—	1
az államhatóságnak való ellenszegülés miatt	1	18	3
tisztviselők megsértése miatt	2	8	20
hamis feladás miatt	—	—	1

Tekintve, hogy az 1867-ik évi büntettek sorozatában 16 oly ifju egyén tűnik fel, kik a 16-ik évet még meg nem haladták s mindannyian lopás miatt ítéltettek el, ugy világosan mutatja ez összeállításunk, hogy minden jogsérelem közt a *tolvajság* foglalkodtatja leginkább a fiatal kor gondolkodását és akarátát. Azt tapasztaljuk továbbá, hogy a fizikai erő használatával párosult jogsérelmeknél a második osztály viszi a főszerepet. Végképpen azt találjuk, hogy a nyereség-vágyon alapuló bűnöknel, a melyek nem annyira igényelnek fizikai erőt, mint inkább érett megfontolást és ravaszságot, a 40-ik évet már meghalált koruk vannak legnagyobb mértékben képviselve.

A szavazásról bírói testületekben.

(Válasz.)

A „Jogtudományi Közlöny“ 1868-ik évi december 17-iki számában cikk jelent meg, e cím alatt: „A szavazásról bírói testületekben“ — melyben az „okok szerinti“ és a cikk által ugynevezett „vég-szavazásról“ szólván az értekező, az okok szerinti szavazást emennél czélszerűbbnek és az igazságszolgáltatásra nézve üdvösebbnek tartja. — A cikk végén pedig e szavak olvashatók:

„Igen ohajtandó volna tehát, hogy ha ez ügyben is kibontakoznánk a régi rosszabb szokás bilincseiből, hogy az újabb és a sokkal jobb rendszert tegyük magunkévá, melyet különben is már a külföldön igen sok helyen fogadtak el — és alkalmaznak a lehető legjobb sikerrel“ — stb.

És ismét:

„ne utánozzuk mindenben a külföldet, hanem ami jót és czélszerűt tanulhatunk tőle, azt minél előbb iparkodjunk minálunk is meghonosítani.“

Igy az értekező a kérdéses cikkben.

A cikk szerzője ugyilátszik nem ismerte Magyarországon, kivált a Curianál, a régi szavazási gyakorlatot, különben cikke végén nem ezen szavakra fakadt volna, hanem ellenkezőleg azt mondotta volna: ne utánozzuk mindenben a külföldet s tartottuk volna meg a

Curia régi szavazási gyakorlatát, mely épen az okok, azaz: az előzetes kérdések szerinti szavazás volt.

Mi, kik a Curia gyakorlatát mint annak egykori esküdt jegyzője ismerjük, még jól emlékezhetünk az ugynevezett „reassumta judicialis“-ra, mely épen abból állott, hogy az elnök a per előadása után, rendesen ismételve röviden a tényállást, logikai és jogi rendben elősorolta mindazon tény- és jogkérdéseket, melyektől a vitás ügy végleges megítélése függött — és csakis miután mindezen kérdések elbiráltattak, alakulhatott meg a bírói ítélet; de akkor nem jött a ref rens az ülésbe kész ítélet fogalmazványnyal, és nem is szavazott — az alsó testületi bíróságoknál ugyan soha sem, a királyi Táblánál pedig csakis igen ritkán, hol különben is a referens assessorok a tanács tagjainak csakis kisebb számát képezték 1837 előtt.

Ime a külföld példájára elfogadtuk a bírászkodó referensek s a referáló bírák rendszerét; elfogadtuk utóbb ugyancsak a külföld példájára a referensek kész ítélet fogalmazvány rendszerét is; — el végre a nem okok szerinti szavazást is — és most ismét a külföldre kell mennünk a végett, hogy megtanuljuk, miszerént régi curialis rendszerünk a szavazásra vonatkozólag is jobb volt, mint a mit helyébe a külföldről átvettünk — és mint sok más rendszer, melyet onnan behoztunk.

Ám szavazzanak tehát bíráink okok szerént, de legalább ismerjük meg annyiban régi törvénykezési gyakorlatunkat, hogy ne mondják, miszerént a rendszert a külföldtől tanuljuk el, — hanem igen, állítsuk vissza a régi jobbat az újabb kor minden esetre rosszabb találmanya helyébe.

Ez az, mit a cikkekre a magyar törvénykezés érdekében elmondani szükségesnek hittem, mert vajmi sok az, a mit a külföld példájára megváltoztatunk nem azért, mert a külföldi valóban jobb a mienknél, hanem inkább azért hisszük azt jobbnak, mert a külföldön ugyan — s a magunkét kevésre becsüljük.

A tudományos cikkíró ezuttal véletlenül a testületi bírák szavazási rendszerét vette — bár az előidők nem kellő méltánylásával — figyelmébe, s megvallom, némi fájdalmas érzés lep meg, midőn látom, hogy az újabb kor — tán fiatalabb tényező, minőnek a cikk íróját is tartom, az előidők kellőbb becsülésével ily keveset látszanak gondolni — s mint ujat, — mint külföldi jót ajánlanak olyat, a mit egykoron szintén a külföld kedveért a nap és divat emberei elvetettek volt.

SIMON FLORENT.

Észrevételek

a Pestvárosi bel- és külterületére nézve 1868. augusztus 5-én és 6-án megállapított lakbérleti szabályok felett.

(Folytatás.)

A házrend főtartására nézve is szabhat a háztulajdonos bizonyos szabályokat, melyeknek, ha a bérlő a helyiségnek kifogadásakor magát aláveti, köteles azokat megtartani, és ha azokat megszegi, elegendő okot nyújt a háztulajdonosnak a felmondásra. Prout se quis obligavit, ita jus esto.

Más körülmény, mely a bérleti szerződésnél annak megkötése szerint döntő befolyású és figyelembe veendő, az, hogy a lakás vagy egyéb helyiség rendszerint egész évre vétetik fel; mit tanúsít az, hogy az alku nem évenyedi, hanem egész évi bérre szokott történni. S ebből az a természetes következés, hogy ha a bérlő a bérleti szerződésnek eleget tesz, különösen, ha a helyiséget annak rendeltetése szerint használja és a házbért pontosan fizeti, akkor hiányzik a jogos ok az egy évnél leforgása előtti felmondásra.

Annak tehát, hogy a házbérleti szerződés egész év szerinti lakbérre nézve kötötték, az volna természetes következménye: hogy a háztulajdonos legalább egy évnek leforgása előtt se a házbért fel ne emelhesse, se a bérlőnek fel ne mondhasson, ha t. i. mint már említve volt, a bérlő a házbérleti szerződés feltételeinek eleget tesz.

S ez a méltányosságnak is megfelelni látszik. Mert rendszerint alig fognak előre nem látható oly viszonyok beállani, hogy a házbérnek egy év alatti fel nem emelése a háztulajdonosnak érezhető kárt okozzon, kivált ha ez időközben a ház fentartására vagy csinosítására mit sem, vagy igen keveset költött. Az említett felmondási korlátozás által másrészt a bérlő biztosíthatnák legalább arról, hogy a kötött szerződés szerint egy évig a helyiség használatában meg fog hagyatni, megvédve a háztulajdonosnak önkénykedése ellen.

Megjegyzendő e helyülről, miszerint a szerződésnek kötelező ereje általában változást az által nem szenved, hogy az csak szóbeli; mert az írott szerződés is rendszerint csak azt szokta magában foglalni, miben a szerződő felek előbb már szóval megegyeztek és a szóbeli szerződés is kétségtelenül kötelező, ha abban a szerződésnek lényeges kellékei meg vannak.

Figyelmet érdemel az is, hogy írott lakbérleti szerződés leginkább ott szokott készíttetni, hol a bérlet több évre terjed ki: mi szinte arra mutat, hogy a szóbeli lakbérleti szerződévény legalább egy évig érvényes, de az mindkét részről hallgatagság által több évre is kiterjeszhető s az évnegyedi vagy félévi felmondásnak, a méltányosságot is figyelembe véve, csak úgy lehet értelme, hogy ha a felek, t. i. a háztulajdonos vagy a bérlő a lakbérleti szerződévényt egy év után megszüntetni kívánják, ebbeli szándékukat évnegyeddal, illetőleg félévvel előbb nyilvánítani tartoznak.

Hogy a 6. §-ban megállapított évnegyedi vagy félévi felmondási időt a szóbeli szerződévényekről kell leginkább érteni, kitészik abból, hogy az írott lakbérleti szerződévényekben a felmondási idő a szerződő feleknek nyilvánított akaratjuk szerint határozottan kiszokott a szerződévényben kötött; itt tehát a felmondás iránt a felek magok gondoskodván, felsőbbbségi szabály felesleges. Dispositio hominis tollit dispositionem legis.

Az előadott eljárás mellett elég tétetnék a jogosságnak és méltányosságnak; mindkét szerződő félnek jogai kellőleg védve lennének s eleje vétetnék sok önkénykedésnek és méltánytalanságnak, mi az egy városnak lakosai között, kik hogy egymással jó egyetértésben legyenek, óhajtható, ellenszenvet gerjeszt és a kedélyeket veszélyes izgalomba is hozhatja.

De a szokás mást állapított meg, fogja valaki ellenvetni. Igaz, hogy a jelenlegi szokás szerint ellenkező az eljárás, és a szokásnak a jogéletben nagy befolyása tagadhatlan, mely szerint az nemcsak törvényt pótolhat, hanem bonthat is. Azonban valamint a törvény, úgy a szokás, ha az törvényes módon hozatott is be, annak tartalmát tekintve csak akkor érdemel helyeslést, ha az a jogosság és méltányosság kívánalmaival megegyez. S a szokásnak törvényt bontó ereje csak akkor lehet, midőn az a jogosság és méltányosság elveivel ellenkező törvény ellenében jogos és méltányos szabályt állapít meg, valamint a törvényt pótló szokás is csak ily föltétel alatt helyeselhető.

Ha a törvény már hozatalakor belső hiánya miatt nem helyeselhető, vagy a körülmények változtával olyanná válik, azt megváltoztatni s a jogosság és méltányosság elveivel, valamint a változott körülményekhez alkalmazni szükséges; ugyanaz áll a szokásról is. Ki az utóbbit tagadná, az a szokásnak több erőt tulaj-

donitana, mint a törvénynek; mi a törvénynek és szokásnak keletkezési módját tekintve sem fogadható el.

Hogy törvényt megváltoztatni lehet, és kell is, erre elég példát nyújt mind a régi, mind az ifjabb időből a magyarországi törvényhozásnak történelme is. Miért ne lehetne helybeli szabályt vagy szokást megváltoztatni, nem tudom.

A fennálló szokásra való hivatkozás tehát az abban nyilvánuló jogtalanságot és méltánytalanságot meg nem védheti s örökítheti; s ennél fogva az eddigi felmondási szokást, mint a jogossággal és méltányossággal össze nem egyeztethető, megszüntetni, s új, a fenforgó érdekeket kiegyeztető szabálylyal pótolni kell.

Némely felmondási okok különösen vannak megemlítve a házbérleti szabályokban; így felmondási ok volna a 29. §. folytán, ha a bérlő a helyiséget más használatra fordítaná, mint azt annak felvételekor kijelentette; a 30. §. folytán, ha a bérlő a kibérelt helyiséget időközben a bérbeadónak előleges beegyezése nélkül másra átruházná; vagy részenként albérbe olyannak adná, ki azt másként, mint az a 29. §. szerint meghatározottat, használná s ez által azt jobban rongálná.

A 13. §-nak 4-ik pontjából az látszik, hogy a lakbérleti szabályokat alkotók nem akarnak a háztulajdonosnak korlátlan felmondási jogot adni, mert megengedik, hogy a bérlő a felmondás ellen észrevételeit a bíróságnál benyújthassa, miknek, ha azok alaposak, ama hatást kell tulajdonítani, hogy az alapos ok nélküli felmondásnak eredményét megakadályozhassák. Ha a teendő alapos észrevételeknek ily hatást tulajdonítani nem akarunk, akkor azokat a bíróságnál bejelenteni felesleges, és feleslegesek egyszersmind a 13. és 14. §§-nak a netalán beadott észrevételekre vonatkozó rendeletei is.

A 13. és 14. §§-nak tartalmánál fogva józanul azt kell feltenni, hogy lehetséges, miszerint a felmondás nem mindig von maga után kiköltözést, és ha a bérlő a felmondás ellen alapos észrevételeket előadni képes, bírói ítélet alapján tovább is a lakban fog maradhatni. S ily értelemben, t. i. hogy lehetséges, miszerint a bíróság a felmondást érvénytelennek kimondhatja, kellene a lakbér szabályokat, különösen a 15. §-t is átváltoztatni, mely utóbbit olvasván, ismét igen könnyen támad a vélemény, hogy a szabályokat alkotók inkább a háztulajdonosoknak akartak kedvezni.

Lehetséges a következő eset is, hogy t. i. a bérlő a bíróságnál alapos észrevételeket adott be a felmondás ellen, s ennek alapján a bíróság a felmondást érvénytelennek mondotta ki. A bérlő bizván észrevételeinek alaposágában, más lakról nem gondoskodott, a háztulajdonos pedig házáról rendelkezhetési és felmondási jogánál fogva a kérdéses lakást másnak bérbe adta. A bíróság a 14-ik §. szerint az ítélet hozatalra csak a költözködési időnek megérkezte előtt köteleztetik, mit és pedig a bérlőre nézve kedvezőt, a költözködési időnek megérkezte előtt pár nappal előbb hozott is.

Mi történnék már most? A bérlő a neki kedvező ítélet folytán a lakásban fog maradni, az pedig, ki a lakást a háztulajdonostól kifogadta, abba beköltözködni fog akarni. A 15. §. szerint, megiehet, valaki azt fogja mondani, hogy a felmondási idő lejártával a bérlő a felmondott lakból kiköltözködni tartozik. Hát az ítéletet bírólakónak mi haszna leendne abból, hogy az ítélet neki kedvező?

Itt pénzbeli kártérítés a háztulajdonos részéről a bérlőn nem segít, mert ez lakásról nem gondoskodván, hova költözködjék? pedig földolog ő reá nézve az, hogy ő és családja az elemi viszontagságok ellen védve, s helyisége legyen, hol foglalkozását gyakorolhassa. Vagy talán az új bérlőnek fogunk a bírói kedvező ítélettel el-

látott előbbi bérlő ellenében elsőbbséget adni? Ez legalább is a bírósági hatóságnak és tekintélynek lealacsonyítása volna.

A 21. és 34. §§-ok szintén minden tekintet nélkül arra, hogy a bérlőnek is lehet a háztulajdonos irányában valami követelési joga, a háztulajdonosoknak kedveznek, kimondván, hogy minden *perorvoslatnak* csak birtokon kívül van helye, miből azt lehet következtetni, hogy akár vannak a bérlőnek a háztulajdonos irányában a felmondásra nézve alapos észrevételei, akár nincsenek, a bérlő mindig, még a neki kedvező ítélet mellett is kiköltözködni tartozik, s e szerint birtokon kívül levén, használhatók csak a perorvoslatok.

E §§-okat a jogosság és méltányosság kívánalmai szerint talán akként lehetne megváltoztatni, hogy: ha az első bírósági ítélet a bérlőnek kedvez, akkor az a birtokban maradjon; ha pedig az a háztulajdonosnak kedvez, akkor a bérlő a lakból kiköltözködni, s aztán birtokon kívül perorvoslatokat használni jogosult legyen.

A 21. és 34. §§-ok azt látszanak feltételezni, hogy a háztulajdonos vesztes fél soha sem lehet. (Az a bíróválasztás!)

A 24-ik §-ban általában mondatik, hogy a bérbeadó köteles a bérbeadott helyiségeket a bérlőnek használható állapotban átadni. A 25. §-ban pedig a bérlőre nézve mondatik, hogy az köteles a kibérelt helyiségeket *szintén* használható karban és tisztán átadni.

A „szintén“ szó a 25. §-ban balmagyarázatra adhat okot, mely szerint t. i. a bérlő köteleztetnék a kibérelt helyiségeket oly állapotban adni vissza, a minőben azokat ő átvette, mi alig lehetséges; mert minden helyiség a kikötött és szabad használat és az idő folytán kisebb-nagyobb mértékben rosszabb lesz, s e miatt a bérlőt okozni nem lehet. Elég volna tehát mondani itt is, mint a 24. §-ban, hogy a bérlő a helyiségeket használható állapotban adja vissza, és ne szoríttassék a bérlő többre, mint a bérbeadó.

A 25-ik §-ban előforduló „tisztán“ szó is súlyosbitja a bérlő állását, mert a 24-ik §-ban nem kívánatik, hogy a háztulajdonos a bérbeadott helyiségeket tisztán adja át a bérlőnek.

A 25-ik §-nak javításokról szóló pontja a szabad felmondási jog mellett szinte visszaélésekre és a bérlőnek károsítására adhat alkalmat. Megtörténhetik ugyan is, hogy a háztulajdonos a csinosítás vagy kényelem végett a bérlő által eszközözendő javításokra nézve semmiféle felelőseget vagy kártalanítást magára vállalni nem akar, és talán már előre örül magában, hogy a lakást, az azt szépítő és kényelmesebbre átalakító bérlőnek legrövidebb idő alatt felmondván, majd másnak fogja drágábban kiadhatni.

Ohajtandó, hogy ily embertelen, piszkos eset ne adja magát elő; de az az eddigi szokás és a lakbérleti szabályok szerint azután is lehetséges. A jogosság és méltányosság tehát itt is valami korlátozást kíván a szabályokban kimondatni, és talán czélszerű volna a fenn előadottak alapján a háztulajdonost legalább arra szorítani, hogy elegendő s a bíróság által is elfogadható ok nélkül legalább egy évnek lefolyta előtt a bérlőnek fel ne mondasson.

A 38-ik §-ban említett szerződési jog úgy érthető, hogy a bérbeadónak és bérlőnek szabadságában áll, közös megegyezés folytán más, a köztük felforgó ügynek természetéből magából nem folyó, ugyszólván önkényti feltételeket a bérleti szerződésben megállapítani, mi aztán őket kötelezendő.

Hogy ily bérleti szerződések szóval is köthe-

tők, kétségtelen, (mint már fenn előadva volt); csak-hogy minden kétségnek elhárítása végett szükséges azokat oly módon kötni, miszerint azok bebizonyíthatók legyenek. Tehát például: közhitelességű személy vagy tanuk előtt. (Folytatása következik.)

CSATSKÓ IMRE.

Biztosítási jogeset.

Már több hazai törvényszék előtt került eldöntés alá azon kérdés, vajjon „ha valaki halála esetére örökösait bizonyos összegre biztosította, hitelezői, ha nincsen elegendő egyéb vagyyon, kérhetnek-e ezen összegből kielégítést?“

A törvényszékek nálunk ez iránt eltérően ítélnék. Eltérően azért, mert mind téves felfogásból indulnak ki. Eltérően, mert ezen új intézményt régi törvényeinkhez akarják alkalmazni.

Néhol azon felfogást veszik alapul, hogy a biztosítási összeg is a hagyaték egy részét képezi, s miután a hagyaték csak azon része jöhet az örökösök közötti felosztás alá, mely a hagyatéki hitelezők kielégítése után marad fenn, a hitelezőknek joguk van az örökösöknek szánt biztosítási összegeket is igénybe venniök.

Az ország azon részeiben pedig, a hol az osztrák polgári törvénykönyv bír hatálylyal, a bíróságok annak 953-ik §-ából indulnak ki ezen kérdés megítélésében, mely azt rendeli, hogy „az ajándék az ajándékozáskor már létező hitelezők által, a mennyiben ezek általa hátrányt szenvednek, visszakövetelhető.“

Mindkét nézet téves, mert

1) A kérdésben levő biztosítási összeg nem része a hagyatéknek, mert ahhoz csak az tartozhatik, a mi felett az örök-hagyó is rendelkezhetett. A hitelezők azt, a mit adósuk sem követelhetett magának, nem vehetik igénybe. Már pedig a biztosított összeghez az örök-hagyónak semmi tulajdonjoga sincs.

2) Az „örökösök“ megnevezés a biztosítási kötvényben nem úgy értendő, hogy a jogosultak ezt, mint az örökség egy részét kapják, hanem önállóan és függetlenül attól; azon megjelölés „örökösök“ csak a személynek, kinek ezen összeg kifizettség, megjelölésére szolgál. Az illető nem *mint* örökös kapja ezen összeget, hanem *mert* örökös.

3) Epen ez okozza a legnagyobb fogalomzavart e kérdésben, hogy a biztosítási ügylet lényege és természete a közönséges szerződések sajátjaival zavartatik össze. Ez egy új intézmény, melyeket a régi szabályokkal rendezni nem lehet.

A biztosítási ügylet ez esetben *egy valamely harmadik személy javára kötött szerződés*. Tehát nem is ajándék, mert azt, a mit nem birunk, nem is ajándékozhatunk el. Hogy pedig az elhalt *ezen összeg* felett nem rendelkezhetett, ezen ügylet természetéből folyik, miután a kérdésben forgó somma csak halála után keletkezett.

Az igaz, hogy életében megszüntethette volna a befizetések, vagy egyezkedhetett volna a befizetett részletek aránylagos visszatérítése iránt. De ez más kérdés.

Meg kell különböztetnünk a befizetett részletek természetét a biztosított és kifizetendő összeg természetétől.

Amaz tőle származik és hozzá visszafolyhat, emez a biztosító társaságtól jó és ötlet nem is érintve, a kötvényben megjelölteket illeti.

4) A polgári törvénykönyv 933-ik §-sa is csak azon összegekre vonatkozhatik tehát, a melyek befizettettek, nem pedig a mely kifizettetik az örökösöknek, mert ezt nem az örök-hagyó adja, hanem a biztosító fél vagy társaság.

A hitelezők tehát csak akkor léphetnének fel némi igényekkel az örökösök ellen, ha az örök-hagyó által befizetett összegek oly magasak volnának, hogy már ezek magokban véve is jogot adnának nekik az ajándék megtámadására, vagyis aránylagos visszatérítésére.

A biztosítási intézmény oly elterjedést nyert már hazánkban, hogy az abból eredő sajátos jogviszonyokat már mielőbb kellene törvényekkel szabályozni.

Még kevés állam bír a biztosítási ügyekre nézve kimerítő törvényekkel. Külföldön is jobbára a joganalógia és a dolog természetéből merített szabályokkal segítenek magukon ily kétes jogkérdések eldöntésében a törvényszékek.

Saját honi irányadó törvényeink nem levén e kérdésre nézve, nem lesz tán felesleges megmondanom, hogy a külföldi törvényszékek jobbára úgy döntenek el ezen jogeseteket, hogy az elhaltak hitelezői az örökösöknek szánt biztosítási összegekre nem tarthatnak igényt. Így ítélt p. o. a Majna melletti Frank-